

Seminarium 4-5.3.2010, Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland, Esbo

Konst och kultur – ett svar på framtidens samhälleliga och ekonomiska utmaningar?

Ett seminarium om de svenska och finländska konstnärliga högskolornas samverkan med samhället samt dess utvecklingspotential.

Är konst och kultur svaret på framtidens samhälleliga och ekonomiska utmaningar? Frågan belystes på ett två-dagars seminarium på Hanaholmen den 4-5 mars. Den sektoröverskridande intellektuella debatten inleddes av den svenske filosofen *Sven-Olov Wallenstein* med ett inlägg om konsthögskolornas roll i de kreativa näringarna. Enligt honom har man en för snäv uppfattning om hur konstnärer kunde placeras i arbetslivet: "Det råder brist på institutionell fantasi och man har en för snäv uppfattning om konstnärers roll och nytta i samhället. Man måste kunna förnya sig och hitta innovativa strategier för att öka sysselsättningsgraden bland utexaminerade konstnärer. Konstnärer behöver inte enbart arbeta på gallerier och museer utan det finns ett stort behov konstnärligt kunnande inom t.ex. webbdesign, grafisk formgivning och reklam. Konsten har även ett viktigt samhälleligt uppdrag i att kontinuerligt konstruera och tolka vår värld." Wallenstein menade vidare att konsthögskolorna kunde fungera som en lämplig miljö där olika discipliner möts: "Genom en upplösning av institutionella gränser (s.k. decompartmentalization) kan discipliner som varit åtskilda komma i kontakt med varandra och skapa en ny typ av dialog med innovationer och nyskapande som resultat." Sven-Olov Wallenstein avrundade sitt inlägg med att framhålla politikernas roll i att skapa möjligheter och inte hinder: "Konsthögskolor är laboratorier, som fungerar bäst då de inte styrs. Innovationer föds genom oförutsedda möten där man är beredd att möta nya perspektiv och ta distans till verkligheten för att säga ja till nya regler och tolkningar. Innovativitet händer när man inte tänker och styr!"

Koordinator *Antti Huntus* presenterade arbets- och näringsministeriets nationella nätverk för kreativa näringar. I Finland önskar man förbättra förutsättningarna för kreativa näringar särskilt ur ett näringslivs perspektiv. Målsättningen med nätverket är även att öka dess möjligheter att förutse framtida förändringar i verksamhetsmiljön samt fördjupa kunskapen på området. En central fråga är om ökad kultur-företagsamhet är det bästa svaret till att förbättra sysselsättningen bland konstnärer.

Utbildningspolitiska mål för konstnärliga utbildningar

Att planeringen för framtida behov på arbetsmarknaden är en svårlost ekvation kom fram i statssekreteraren *Heljä Misukkas* inlägg. Är det å ena sidan befogat att utbilda konstnärer för en arbetsmarknad som ännu inte finns? Och hur kan man å andra sidan utveckla en ny arbetsmarknad utan kunnig arbetskraft? Betyder detta att man tillfälligt bör acceptera en högre arbetslöshet på kultursektorn? Utbildningen bör motsvara samhällets behov och kräver förutom beaktande av framtida behov även ett ställningstagande av utbildningarnas kvalitet. Misukka betonade också betydelsen av Bologna-processen, det europeiska samarbetet om högre utbildning, som medfört en stark konkurrenskraft på den internationella arenan. Hon påpekade att "gemensamma verksamhetsområden och lärarnas ökade rörlighet inte enbart höjer kvaliteten och stärker det finsk-svenska samarbetet utan skapar även goda utsikter och handlingsmodeller för framtida samarbeten i nordiska och europeiska sammanhang."

Eino Örnfeldt, departementsråd vid utbildningsdepartementet i Sverige, framhöll att de centrala frågorna utgörs av konststuderandenas faktiska kunskaper och anställbarhet. "I Sverige finns det 14 lärosäten och 10 000 studeranden på konstområdet." sade Örnfeldt och konstaterade vidare "År 2007 sattes som examensmål att skapa kompetens i arbetslivet och här har kunskapstriangeln forskning-utbildning-innovation en central betydelse. Att följa upp resultaten och skapa en växelverkan mellan disciplinerna ger goda förutsättningar för att gå vidare. Frågan är hur man kan öka kopplingen mellan de kreativa näringarna och utbildningarna. "Regeringen i Sverige har lyft fram även konstnärlig forskning som ett prioriterat område och Vetenskapsrådet har öronmärkt pengar för konstnärlig forskning. Därtill kommer Göteborgs universitet och Lunds universitet att starta en forskarskola hösten 2010."

De konstnärliga utbildningarnas betydelse för den nationella kulturpolitiken

Stora förväntningar och möjligheter riktas mot de kreativa näringarna och konstens olika tillämpningar. Det finns också ett stort behov att skapa kvalitetsindikatorer och att utveckla sätt att utvärdera effekterna av olika satsningar på detta område. Enligt generaldirektör *Kennet Johansson* från Statens kulturråd i Sverige sägs kulturen vara ett svar på många samhällsliga utmaningar, men f.n. känner man inte till effekterna av vad som görs. "Det som saknas är en utvärdering som borde ligga till grund för det som görs!" framhöll Johansson.

Också överdirektör *Riitta Kaivosoja* från undervisningsministeriet i Finland lyfte fram betydelsen av de konstnärliga utbildningarna för den nationella kulturpolitiken. "Det finns ett nytt intresse för kulturellt kunnande som även fått spridning till nya samhällssektorer. Allt fler kulturmänniskor påverkar den ekonomiska utvecklingen. Kulturkunskap behövs och blir en allt större och synligare del i arbetslivet." Regeringen eftersträvar att stärka den kreativa ekonomin och kulturens samhällsekonomiska betydelse genom att främja kulturexport och kulturföretagsamhet. Målet är att göra produktions- och exportstrukturen mera mångsidig, och den ekonomiska nedgången gör detta bara mera angeläget. Att stärka de kreativa branscherna utgör en del av dessa ansträngningar, något som regeringen har beaktat i sina stimulansåtgärder. Den interna diskussionen betonas och man eftersträvar att styrka kvaliteten. Reformen av universitetslagen öppnade högskolorna ytterligare mot samhället.

Hur ser de konstnärliga utbildningarna sin roll i närings-, utbildnings- och kulturpolitiken?

Direktör *Tuire Ranta-Meyer* på Yrkeshögskolan Metropolia utmanade kulturpolitiker och beslutsfattare att förstärka kontaktytorna till de konstnärliga utbildningarna. "Hur man kan möta morgondagen om man inte idag är beredd att satsa på dem som skapar morgondagen?" frågade hon sig och påpekade också att utexaminerade från konstnärliga utbildningar innebär ett stort potential för välfärdssamhället: "Konstnärligt utbildade kan utföra de mest varierande uppgifter som kräver både innovationsförmåga och nya perspektiv." menade Ranta-Meyer och lade till: "I kulturpolitiken borde institutionerna som erbjuder konstutbildning accepteras som en viktig del och aktör inom konst- och kulturlivet."

Seminarieret avrundades med en paneldiskussion ledd av rektor Johannes Johansson från Kungliga Musikhögskolan. I panelen ingick generaldirektör Kennet Johansson från Statens kulturråd, departementsråd Eino Örnfeldt, undervisningsrådet *Ulla Mäkeläinen*, överdirektör Riitta Kaivosoja från undervisningsministeriet i Finland samt direktör Tuire Ranta-Meyer från Metropolia. Den livliga debatten som uppstod under paneldiskussionens gång talar sitt klarspråk om att det finns både ett behov och önskan att skapa en dialog mellan konsthögskolor och samhället.

Case-presentationerna som framlades under den andra seminariedagen visade att en sektoröverskridande dialog behövs även inom konstområdet. De olika konstformerna har sina specifika styrkor och arbetsmetoder i samverkansuppdraget. En fördjupad och delad kunskap om möjligheterna och de karakteristiska inlärnings- och utvecklingsprocesser som musik, dans, bildkonst, teater osv. har kunde förstärka de konstnärliga utbildningarnas möjligheter till samarbete och samverkan med samhället. Denna förståelse kunde även förstärka de konstnärliga utbildningarnas gemensamma röst i dialogen med bl.a. näringslivs- och socialsektorn.

Seminarieret arrangerades med stöd av Kulturfonden för Sverige och Finland och som en del av fondens och Hanaholmens svensk-finländska högskoleprojekt.